

Asia: VN/24399/2023

Edunvalvontalainsäädännön ajantasaistaminen; työryhmän mietintö

Laki edunvalvontavaltuutuksesta (valtuutetun esteellisyys 17 §, omaisuuden lahjoittaminen 18 §, suhde eräisiin muualla laissa oleviin valtakirjaa koskeviin säännöksiin 20 §, edunvalvojan määrääminen valtuutetun tehtäviin 21 §, voimaantulosäännös)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

En ota kantaa yksittäisiin säännösmuutosehdotuksiin

Laki holhoustoimesta (esteellisyysperusteiden tarkistaminen 32 §, lupasäännösten ajantasaistaminen 34 ja 34 a §, 39 §, alaikäisen edunvalvonnan rekisteröinti 66 ja 66 a §, voimaantulosäännös)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

En ota kantaa yksittäisiin säännösmuutosehdotuksiin

Vaihtoehdot ja työryhmän harkitsemissa muissa kysymyksissä, joihin ei ehdoteta muutoksia (mietinnön luvut 5.1 ja 5.2)

Näkemyksenne näissä luvuissa käsiteltyjen asioiden lainmuutostarpeista?

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjauksen mukaan edunvalvontaa ja edunvalvontavaltuutusta koskevaa lainsäädäntöä ajantasaistetaan ja sähköisten palvelujen hyödyntäminen toiminnassa mahdollistetaan. Valmistelussa on pohdittu Digi- ja väestötietoviraston ehdotusta rekisteröidä henkilöä koskeviin asioihin annetut edunvalvontamääräykset ja edunvalvontavaltuutukset holhousasioiden rekisteriin. Taustalla on tavoite mahdollistaa edustusoikeuteen perustuva sähköinen puolesta asiointi edunvalvonnassa olevan päämiehen tai valtuuttajan puolesta myös hänen henkilöönsä koskevissa asioissa Suomi.fi -valtuuksilla.

Edunvalvojien ja valtuutettujen tarve sähköiseen puolesta asiointiin henkilöä koskevissa asioissa on työryhmän arvion mukaan ilmeinen. Arvio sähköisen edunvalvontavaltuutuksen kehittämisestä ja siihen liittyvistä lainsäädännön muutostarpeista on kuitenkin rajattu työryhmän toimeksiannon

ulkopuolelle. Säännösten muutosehdotuksia ei ole voitu tehdä tämän hankkeen yhteydessä aiheen monitahoisuuden takia. Mietinnön mukaan sähköiseen edunvalvontavaltuutukseen liittyviä kysymyksiä on tarkoitus pohtia sopivassa yhteydessä erikseen.

Olen oikeusasiamiehen kanslian vuositeeman (Digitalisoituva julkinen hallinto ja perusoikeudet) perusteella seurannut sähköisten asiointipalvelujen ja toisen puolesta asiointimahdollisuuksien kehittymistä sekä tähän liittyen muun muassa DVV:n oikeusturvahankkeen ja Suomi.fi-valtuudet hankkeen etenemistä. Asian tärkeyteen olen kiinnittänyt huomiota esimerkiksi Digi- ja väestötietoviraston holhoustoimen yksikön tarkastuksella (EOAK/3050/2024). Myös oikeusasiamiehelle saapuneista kanteluista kumpuavat haasteet, jotka koskevat tietyissä tilanteissa toisen puolesta asiointia esimerkiksi Suomi.fi -valtuudet palvelussa, Kelan Omakannassa ja Maisa-palvelussa.

Palveluja käyttävien ihmisten oikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi pidän tärkeänä, että edunvalvontaa ja edunvalvontavaltuutusta koskevien digitaalisten palvelujen kehittäminen etenisi ilman aiheetonta viivytystä. Pidän toivottavana, että tarvittavan sääntelyn valmisteluun voitaisiin ryhtyä mahdollisimman pian.

Pääasialliset vaikutukset (mietinnön luku 4.2)

Onko teillä täydennettävää ehdotuksen vaikutusarviointeihin?

-

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

Tuon tässä yhteydessä esiin oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa esiin tulleen sinänsä varsin harvinaisen tapauksen, joka koski jo vahvistetussa edunvalvontavaltuutuksessa jälkikäteen havaittua muotovirhettä. Verkkosivuilla www.oikeusasiamies.fi julkaistussa ratkaisussa EOA 13.11.2018 (EOAK/5287/2017) oikeusasiamies on arvioinut kysymystä siitä, mihin toimenpiteisiin maistraatin (nykyisin holhousviranomaisena toimii Digi- ja väestötietovirasto) tulee ryhtyä, jos vasta edunvalvontavaltuutuksen vahvistamisen ja holhousasioiden rekisteriin merkitsemisen jälkeen ilmenee, että valtuutusta rasittaa muotovirhe.

Oikeusasiamies piti olennaisena, että saadessaan tiedon vahvistetussa edunvalvontavaltuutuksessa olevasta pätemättömyysperusteesta holhousviranomaisen ryhtyy korjaaviin toimenpiteisiin. Eri toimenpiteiden käyttöalaan liittyi oikeusasiamiehen mukaan kuitenkin oikeudellista tulkinnanvaraisuutta.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia - Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja
ja Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Konttinen